

Rovaniemi

Rovaniemen kaupungin lisäopetuksen opetussuunnitelma

Rovaniemen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma
Rovaniemi
Hyväksymispäivämäärä

Kannen kuvat:

- Rovaniemen kaupunki / Laaksomies Jouni
- Alvar Aalto, Poronsarvikaava 1945

Sisältö

1.	LISÄOPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT	4
1.1	Lisäopetuksen järjestäminen ja tehtävä	4
1.2	Opetuksen arvoperusta	5
1.3	Oppimiskäsitys	6
2.	LISÄOPETUKSEN TAVOITTEET JA KESKEINEN SISÄLTÖ	7
2.1	Lisäopetuksen tavoitteet	7
2.2	Tavoitteena laaja-alainen osaaminen	8
2.3.	Lisäopetuksen keskeinen sisältö	9
3.	LISÄOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI	11
3.1	Toimintakulttuurin kehittäminen	11
3.2	Oppimisympäristöt ja työtavat	12
4.	LISÄOPETUKSEN TOTEUTTAMINEN	13
4.1	Opiskelijan opintojen suunnittelu	13
4.2	Opiskelijoiden osallisuus	14
4.3	Yhteistyö	14
4.4.	Kasvatuskeskustelu ja kurinpidollisten keinojen käyttö	15
5.	OPISKELIJAN OPINTOJEN JA HYVINVOINNIN TUKEMINEN	17
5.1.	Opinto-ohjaus	17
5.2	Oppimisen ja koulunkäynnin tuki	18
5.3	Opiskeluhoolto	19
5.4	Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	20
6.	OPPIMISEN ARVIOINTI JA PALAUTE SEKÄ TODISTUKSET LISÄOPETUKSESSA .	21
6.1.	Oppimista tukeva arviointikulttuuri	21
6.2	Osaamisen ja opintosuoritusten arviointi	22
6.3	Lisäopetuksessa käytettävät todistukset	23
7.	PAIKALLINEN OPETUSSUUNNITELMA	25
7.1	Opetussuunnitelman merkitys	25
7.2	Opetussuunnitelman laatiminen	25
7.3	Opetussuunnitelman valmistelu ja sisältö	26

1. LISÄOPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

1.1. Lisäopetuksen järjestäminen ja tehtävä

Perusopetuksen oppimäärän suorittaneille nuorille voidaan järjestää perusopetuslain mukaista lisäopetusta. Lisäopetus voidaan toteuttaa myös opetuksen järjestäjien yhteistyönä.

Lisäopetukseen voidaan ottaa opiskelijaksi nuori, joka on saanut perusopetuksen päättötodistuksen samana tai edellisenä vuonna. Muista opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä opiskelijaksi ottamisesta päättää opetuksen järjestäjä. Näissä opetussuunnitelman perusteissa perusopetuslain tarkoittamasta oppilaasta käytetään käsitettä opiskelija.

Lisäopetus kestää yhden lukuvuoden ja sen laajuus on vähintään 1100 tuntia. Tämä merkitsee sitä, että lisäopetuksen opiskelijalla on oikeus saada lukuvuoden aikana opetusta ja ohjausta vähintään 1100 tuntia. Lisäopetuksen järjestäjä päättää opetuksen järjestämistavasta. Lisäopetusta voidaan toteuttaa perusopetusta antavan koulun tai muun oppilaitoksen yhteydessä yksilöllisesti tai erillisessä lisäopetusryhmässä. Lisäopetukseen voi sisältyä myös työelämässä, järjestöissä ja muissa oppimisympäristöissä tapahtuvaa ohjattua opiskelua. Opetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 2.1 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet).

Lisäopetus jatkaa perusopetuksen opetus- ja kasvatustehtävää. Lisäopetuksessa tuetaan opiskelijoiden kehitystä, oppimista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Yhteistyö huoltajien kanssa on tärkeää. Se tukee sekä opetuksen että opiskelijoi-

den opintojen onnistumista (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 3.1 Perusopetuksen tehtävä).

Perusasteen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheessa on useita koulutusvaihtoehtoja. Lisäopetuksen erityisenä tehtävänä on tarjota opiskelijoille mahdollisuus parantaa edellytyksiään jatko-opintoihin ja tukea opiskelijoiden kiinnittymistä ajatukseen opintojen jatkamisesta. Tämä edellyttää opiskelijoiden erilaisten lähtökohtien huomiointamista opetuksen järjestämisessä ja toteuttamisessa. Opiskelijoiden kannalta mahdollisimman hyödyllisten opintopolkujen sekä tukitoimien suunnittelu ja monipuolisten oppimisympäristöjen tarjoaminen yhteistyössä perusopetuksen ja muiden oppilaitosten sekä työelämän kanssa edistää lisäopetuksen tehtävässä onnistumista. Ohjauksella ja opiskeluhuollolla on lisäopetuksessa keskeinen asema.

Lisäopetus palvelee koulutusratkaisuna erityisesti niitä perusopetuksen päättäneitä nuoria, joilla on tarvetta vahvistaa opinnoissa tarvittavia tietoja, taitoja ja opiskelumotivaatiota tai jotka tarvitsevat lisäaikaa tulevaisuutensa suunnitteluun. Lisäopetuksen tehtävänä on myös tukea opiskelijoiden elämänhallintaa ja siten vahvistaa edellytyksiä itsestä huolehtimiseen, muutosten kohtaamiseen ja valintojen tekemiseen.

Lisäopetuksessa voi korottaa perusopetuksen päättötodistuksen arvosanoja, suorittaa ennalta lukio-opintoja, ammatillisen koulutuksen opintoja ja muita opintoja sekä tutustua työelämään ja eri koulutusvaihtoehtoihin.

Lisäopetukseen otetaan opiskelijoita ensisijaisesti Rovaniemeltä, mutta myös muilta paikkakunnilta tulevat hakijat voidaan valita, mikäli vapaita paikkoja on. Etusijalla valinnassa ovat ilman koulupaikkaa olevat hakijat sekä sosiaalisin perustein haastavassa elämäntilanteessa olevat hakijat. Opiskelijavalinnan pohjana on opintopol-

kupalvelun sähköinen hakemus lisäkysymykseen. Hakijoilta kysytään tarvittaessa lisätietoja puhelimitse tai muulla tavoin.

Työssäoppimista toteutetaan opiskelijan tilanne ja tarpeet huomioiden keskimäärin 8 viikkoa lukuvuoden aikana.

1.2. Opetuksen arvoperusta

Lisäopetuksen järjestämistä ja toteuttamista ohjaa sama arvoperusta kuin perusopetusta (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 2.2 Perusopetuksen arvoperusta). Arvoperusta muodostuu neljästä peruseriaatteesta, jotka ovat:

- Opiskelijan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen
- Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia
- Kulttuurinen moninaisuus rikkautena
- Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Toiminta lisäopetuksessa perustuu vahvaan luottamukseen opiskelijaa kohtaan ja häntä kannustetaan hoitamaan asioitaan itsenäisesti ilman välikäsiä. Lisäopetus pyritään toteuttamaan merkittävältä osin yhden turvallisen aikuisen ohjaamana, jolloin aito yksilön kohtaaminen mahdollistuu. Lisäopetuksen opettaja myös osallistuu aktiivisesti oppilaiden työssäoppimisympäristöihin työpaikoilla, mikä avaa mahdollisuuksia kohtaamiseen ja vapaampaan vuorovaikutukseen eri ympäristöissä. Opintojen toteuttamista ja työtapoja

suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa läpi opintojen. Lisäopetuksen opinnoista pyritään tekemään mahdollisimman joustavat opiskelijan tarpeet huomioiden ja korostetaan opiskelijan omaa vastuunottoa elämästään kokonaisvaltaisesti.

Lisäopetuksessa ohjataan ja tuetaan opiskelijaa kokonaisvaltaiseen vastuuseen omasta elämästä, aktiiviseen kansalaisuuteen, liikunnalliseen elämäntapaan ja luontevaan luontosuhteeseen.

1.3. Oppimiskäsitys

Lisäopetuksen järjestämistä ja toteuttamista ohjaa sama oppimiskäsitys kuin perusopetusta, (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 2.3 Oppimiskäsitys).

Lisäopetuksessa opiskelumotivaation ja oppimaan oppimisen taitojen merkitys korostuu. Erityisen tärkeätä on ohjata opiskelijoita tiedostamaan omat tapansa oppia sekä luoda edellytyksiä oppimisen ilon löytämiseen kokemusten, elämysten ja oman oivaltamisen kautta. Kannustava palaute ja ohjaus lujittavat opiskelijoiden itsetuntoa ja realistista minäkuvaa sekä vahvistavat luottamusta omiin kykyihin, mahdollisuuksiin ja tulevaisuuteen.

Lisäopetuksessa opiskelijoita ohjataan omaksu- maan elinikäistä oppimista edistäviä toimintata- poja. Opetuksessa kiinnitetään huomiota työsken- tely- ja ajattelutaitojen sekä oppimisstrategioiden harjaannuttamiseen. Opiskelijoiden kanssa poh- ditaan, mikä on opiskelun merkitys omalle tulevai- suudelle ja ohjataan heitä arvioimaan omaa toi- mintansa. Opiskelijoita innostetaan miettimään tulevaisuuden tavoitteitaan ja vahvistetaan heidän suuntautumistaan jatko-opintoihin.

Lisäopetuksessa korostuu vastuu omasta opiskelusta, joten myös omat työkalut oppimiseen pyritään saamaan kuntoon. Tutustutaan oppimistyyleihin ja pyritään löytämään itselle sopivin strategia opiskeluun ja oppimiseen. Opiskelijaa kannustetaan asettamaan itselle myös lyhyen aikavälin tavoitteita ja arvioimaan niiden toteutumista.

2. LISÄOPETUKSEN TAVOITTEET JA KESKEINEN SISÄLTÖ

2.1. Lisäopetuksen tavoitteet

Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnallisista tavoit- teista säädetään perusopetuslaissa sekä tarkem- min valtioneuvoston asetuksessa. Nämä tavoitteet ohjaavat myös lisäopetusta. Asetuksessa ei ole määritelty lisäopetukselle omaa tuntijakoa.

Lisäopetuksessa noudatetaan valtioneuvoston asetuksessa määritellyjä yleisiä tavoitteita ja lisä- opetukselle säädettyä erityistä tavoitetta. Valtio- neuvoston asetuksessa mainitut oppiainerajat ylittävän osaamisen tavoitteet ovat erityisen tärkeitä lisäopetuksessa.

Tavoitteet vaikuttavat opetussuunnitelman perusteiden kaikkiin osa-alueisiin. Ne ohjaavat myös paikallisen opetussuunnitelman laadintaa ja koulutyötä.

Kun seuraavassa tarkastellaan valtioneuvoston asetuksen sisältöä, käytetään asetuksen mukaista ilmaisua oppilas. Muutoin lisäopetuksessa käytetään ilmaisua opiskelija.

Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen

Valtioneuvoston asetuksen 2 §:ssä korostetaan koulun kasvatus- ja opetustehtävää. Keskeisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyy- teen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäse- nyteen. Opetuksen ja kasvatuksen tulee myös tukea kasvua tasapainoisiksi ja terveen itsetunnon omaaviksi ihmisiksi. Asetuksen mukaan opetus edistää kulttuurien sekä aatteellisten, maailman- katsomuksellisten ja uskonnollisten, kuten kristil- listen, perinteiden sekä länsimaisen humanismin perinteen tuntemista ja ymmärtämistä. Elämän,

toisten ihmisten ja luonnon kunnioittamisen rin- nalla korostetaan ihmisarvon loukkaamattomuutta, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhden- vertaisuutta ja tasa-arvoa. Sivistykseen nähdään kuuluvaksi myös yhteistyö ja vastuullisuus, ter- veyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kasvu hyviin tapoihin sekä kestävän kehityksen edistäminen.

Tarpeelliset tiedot ja taidot

Asetuksen 3 §:n mukaan opetuksen keskeisenä tavoitteena on luoda perusta oppilaan laajan yleis- sivistyksen muodostumiselle sekä maailmankuvan avartumiselle. Tähän tarvitaan sekä eri tiedonalo- jen tietoja ja taitoja että tiedonalat läpileikkaavaa ja yhdistävää osaamista. Taitojen merkitys koros- tuu. Opetettavan tiedon tulee perustua tieteelli- seen tietoon. Pykälässä säädetään myös muulla kuin äidinkielellä annettavan opetuksen sekä eri- tyiseen maailmankatsomukseen ja kasvatusopilli- seen järjestelmään perustuvan opetuksen järjestä- misestä ja tavoitteista.

Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen

Asetuksen 4 § sisältää tavoitteita ja periaatteita, joiden mukaisesti opetus ja kasvatus sekä oppi- lashuolto tulee järjestää. Kaiken toiminnan tulee vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhden- vertaisuutta sekä parantaa oppimaan oppimi- sen taitoja ja edellytyksiä elinikäiseen oppimi- seen. Asetuksessa korostuu vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä kou- lun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opetustyön resurssina. Samoin korostuu kasvua ja oppimista edistävän toimintakulttuurin sekä toimivan oppilas- huollon merkitys.

Lisäopetuksen erityinen tavoite

Asetuksen 5 §:ssä säädetään, että lisäopetuksen erityisenä tavoitteena on kehittää nuoren valmiuksia uranvalintaan, parantaa edellytyksiä jatko-opintoihin sekä edistää elämänhallintataitoja.

Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi lisäopetuksessa on tärkeitä vahvistaa opiskelijoiden itsetuntemusta ja itsetuntoa, yhdessä työskentelyn ja vuorovaikutuksen taitoja sekä oppimaan oppimisen taitoja.

Opiskelija tutustuu omiin juuriinsa ja parantaa näin itsetuntemustaan.

2.2. Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Valtioneuvoston asetuksessa säädetty tavoitteet ohjaavat tarkastelemaan opetusta kokonaisuutena, joka rakentaa tässä ajassa tarvittavaa yleisivistystä. Tiedonalakohtaisen osaamisen lisäksi tavoitteillaan oppiainerajat ylittävää osaamista. Tähän pohjautuen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään tavoitteet ja sisällöt yhteisille oppiaineille sekä tavoitteet oppiaineita yhdistäville laaja-alaisille osaamisalueille ja monialaisille oppimiskokonaisuuksille (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen sekä luku 4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet).

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen lisään-

tynyt tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonrajat ylittävää osaamista. Pelkkä tiedon omaksuminen ei riitä.

Perusopetukselle määritellyt laaja-alaisen osaamisen seitsemän aluetta ovat

- ajattelu ja oppimaan oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito
- tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- työelämätaidot ja yrittäjyys
- osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen.

Osaamisalueilla on useita liittymäkohtia toisiinsa. Niiden yhteisenä tavoitteena on tukea ihmisenä kasvamista sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan rakentavan jäsenyyden ja kestävän elämäntavan edellyttämää osaamista. Opiskelijoita rohkaistaan tunnistamaan oma erityislaatunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Lisäopetuksessa laaja-alaisen osaamisen kehittäminen on erityisen tärkeitä. Laaja-alaiseen osaamiseen sisältyvät tiedot ja taidot vahvistavat edellytyksiä jatko-opintoihin ja työelämään. Samalla ne antavat välineitä oman elämän hallintaan sekä rakentavaan vuorovaikutukseen. Osaamisen kehittymiseen vaikuttaa omaksuttavia tietosisältöjä enemmän se, miten työskennellään ja miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Opiskelijoille annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia. Lisäopetuksessa tulee huolehtia opiskelijoiden mahdollisuudesta vahvistaa osaamistaan tässä määritellyillä seitsemällä laaja-alaisella osaamisalueella.

Laaja-alainen osaaminen korostuu lisäopetuksessa. Pidempiin jaksoihin jaksotettu työssäoppiminen antaa mahdollisuuden päästä aitoon työelämäkokemukseen ja valmentaa näin parempiin työelämätaitoihin.

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa opiskelua ja opiskelijoita ohjataan opiskelemaan myös sähköisissä ympäristöissä.

Lisäopetusvuoden yksi painopiste on "elä-

2.3. Lisäopetuksen keskeinen sisältö

Lisäopetusta varten ei ole valtakunnallista tuntijakoa, joka määrittäisi, mitä oppiaineita lisäopetuksessa tulee opettaa ja miten opetustunnit jaetaan näiden oppiaineiden kesken. Lisäopetukseen ei myöskään erikseen määritellä valtakunnallista oppimäärää eli opettavien oppiaineiden tai muun opetuksen tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. Opetuksen lähtökohtana ovat perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ja paikallisessa perusopetuksen opetussuunnitelmassa tarkennetut laaja-alaisen osaamisen tavoitteet sekä eri oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt. Kunkin opiskelijan osalta toteutuva sisältö täsmennetään henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa (katso myös alaluku 4.1 Opiskelijan opintojen suunnittelu).

Lisäopetuksen sisällön tulee tukea lisäopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Opetuksen suunnittelussa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, miten sisällöt ja niiden toteuttamistavat lisäävät opiskelijoiden valmiuksia uranvalintaan, parantavat edellytyksiä jatko-opintoihin ja edistävät elämänhallintataitoja.

män työkalupakki", johon kerätään käytännön harjoitusten, vierailujen yms. kautta arkielämän taitoja esimerkiksi itsenäiseen asumiseen liittyen. Tämän kokonaisuuden tiimoilta tehdään yhteistyötä kaupungin nuorisotoimen kanssa.

Ajankohtaista uutisointia kannustetaan seuraamaan eri medioiden kautta. Esille nousseita aiheita analysoidaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, eli pyritään olemaan jatkuvasti ajan hermolla ja hyödynnetään ajankohtaisia aiheita eri oppiaineissa.

Lisäopetus tulee paikallisesti suunnitella ja toteuttaa siten, että opiskelijoilla on halutessaan mahdollisuus korottaa kaikkien perusopetuksen yhteisten oppiaineiden arvosanoja. Tämä edellyttää, että perusopetuksen yhteisten oppiaineiden opetuksessa noudatetaan näille oppiaineille perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyä ja paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennettua oppimäärää. Opiskelijoille voidaan tarjota mahdollisuus korottaa myös perusopetuksen valinnaisten oppiaineiden arvosanoja.

Opiskelijoiden ei ole välttämätöntä opiskella kaikkia perusopetuksen yhteisiä oppiaineita, vaan he voivat tarvittaessa keskittyä omien opiskelutarpeiden ja jatko-opintojen kannalta keskeisiin oppiaineisiin sekä muihin opintoihin. Lisäopetuksen suunnittelussa huolehditaan siitä, että kullakin opiskelijalla on mahdollisuus opiskella jatko-opintojensa kannalta tarpeellisia oppiaineita.

Lisäopetuksessa opiskelijan opintoihin sisältyy aina opinto-ohjausta. Opintoihin voi sisältyä

- perusopetuksen oppimäärään kuuluvia kaikille yhteisiä oppiaineita
- perusopetuksen tehtävän mukaisia, oppilaille valinnaisia oppiaineita
- monialaisia oppimiskokonaisuuksia ja niihin liittyviä projektitehtäviä
- opintokäyntejä
- lukio- ja ammatillisia opintoja sekä niihin valmistavia opintoja
- työelämässä suoritettavia ohjattuja opintoja ja työelämään tutustumista.

3. LISÄOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen

Lisäopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat samat periaatteet kuin perusopetuksessa. Periaatteet ovat

- oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä
- hyvinvointi ja turvallinen arki
- vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely
- kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus
- osallistuminen ja demokraattinen toiminta
- yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
- vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet).

Lisäopetuksessa toimitaan oppivan yhteisön periaatteiden mukaisesti, jolloin dialogi, yhteisöllisyys, yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset ovat tärkeitä. Toiminta on johdonmukaisesti tavoitteisiin pyrkivää ja johtaminen kohdistuu oppimisen edellytyksistä huolehtimiseen Vuorovaikutusta ja monipuolista työskentelyä käytetään suunnitelmallisesti oppimisen edistämiseen. Kulttuurinen moninaisuus ja erilaiset kielelliset lähtökohdat otetaan huomioon ja edistetään yhteisön kielitietoisuutta. Lisäopetuksessa luodaan edellytyksiä

demokraattisen toiminnan harjoittelulle ja mallinetaan ympäristövastuullista ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuvaa toimintaa.

Lisäopetuksen toimintakulttuurissa erityisen tärkeää on opiskelijoiden myönteistä ja realistista minäkuvaa vahvistava vuorovaikutus ja yhteistyö, ongelmien rakentava käsittely sekä huomion suuntaaminen myönteisiin ratkaisuihin. Toiminnan ja ilmapiirin kehittämällä huolehditaan, että jokainen opiskelija voi kokea kuuluvansa yhteisöön, olevansa siinä tervetullut ja arvostettu ja voivansa toimia sen aktiivisena jäsenenä.

Ryhmässä toimittaessa harjaannutaan toisten huomioon ottamiseen sekä omien vahvuuksien hyödyntämiseen ja vertaistuen antamiseen. Toiminnan selkeys, rauhallisuus, suunnitelmallisuus ja säännönmukaisuus tukevat elämänhallintataitoja. Samalla tarvitaan opiskelijoiden tarpeet huomioonottavaa joustavuutta ja toiminnan monipuolisuutta. Toiminnassa tulee olla käytänteitä ja rakenteita yhteisöllisyyden kehittämiseen ja opiskelijoiden aktiivisen roolin vahvistamiseen. Käytännön osallistuminen ja vaikuttamisen kokemukset luovat edellytyksiä yhteiseen vastuunottoon kasvamiselle ja osallisuudelle.

Ryhmäytyminen ja ryhmästä saatava kannustus ja tuki ovat erityisen tärkeitä lisäopetuksen aikana. Lisäopetuksen alussa tehdään ryhmäytymisretki, jossa opitaan tuntemaan toisia ja rohkaistutaan yhteistyöhön erilaisten haasteiden kautta. Yhteisiä kokemuksia järjestetään pitkin lukuvuotta esi-

merkiksi erilaisten retkien ja tapahtumien järjestämisen kautta. Kymppiluokan toimintaa arvioidaan yhdessä opiskelijoiden, huoltajien, työssäoppimispaikkojen ja muiden yhteistyötahojen kanssa jatkuvasti. Toimintaa kehitetään palautteen ja muuten syntyvien ideoiden perusteella.

3.2 Oppimisympäristöt ja työtavat

Oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämistä ohjaavat samat tavoitteet kuin perusopetuksessakin (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat). Lisäopetuksessa huolehditaan erityisesti siitä, että oppimisympäristöt ja työtavat ovat opiskelijoiden näkökulmasta kiinnostavia ja kannustavia, ja että ne monipuolisuudellaan vahvistavat opiskelutapahtumaa. Opiskelijoiden mahdolliset tuen tarpeet otetaan huomioon oppimisympäristöjen suunnittelussa ja työtapojen valinnassa.

Lisäopetuksen oppimisympäristöjen tärkeänä osana ovat ne työelämäympäristöt, joissa opiskelijat tutustuvat työelämään tai suorittavat työpaikalla tapahtuvia opintoja. Eri oppimisympäristöjä hyödynnetään kunkin opiskelijan opiskelusuunnitelmassa kuvatulla tavalla. Opiskelijoiden turvallisuudesta sekä opintojen seuraamisesta ja ohjauksesta samoin kuin palautteen antamisesta ja tuesta huolehditaan kaikissa opiskeluun liittyvissä ympäristöissä.

Työtapoja valittaessa lähtökohtina ovat opiskelijoiden edellytykset ja tarpeet, lisäopetukselle asetetut tavoitteet sekä opiskelijoiden opiskelusuunnitelmissa määritellyt henkilökohtaiset tavoitteet. Työtapojen valinnalla ja työskentelyn käytännöllä heisyydellä voidaan luoda edellytyksiä myönteisiin oppimiskokemuksiin ja vahvistaa opiskelutapahtumaa. Huomiota kiinnitetään opiskelijoiden tietoihin ja taitoihin mahdollisesti jääneisiin puutteisiin aiemmilta opiskeluvuosilta ja etsitään yhdessä tapoja tieto- ja taitopohjan vahvistamiseen.

Oppimaan oppimisen kannalta on tärkeää, että opiskelijoita ohjataan asettamaan työlleen tavoitteita sekä suunnittelemaan ja arvioimaan opiskeluaan ja että he ovat mukana myös työtapojen suunnittelussa. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään tukemaan erityisesti opiskelijoiden vuorovaikutus- ja työskentelytaitoja sekä tiedonhankinnan, muokkaamisen ja tuottamisen taitoja. Opiskelijoita kannustetaan omaan ilmaisuun ja luovaan tuottamiseen.

4. LISÄOPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1. Opiskelijan opintojen suunnittelu

Lisäopetuksen tavoitteet edellyttävät opiskelijoiden yksilöllistä ohjaamista. Koska lisäopetusta var-ten ei ole valtakunnallista oppimäärää, jokaiselle lisäopetuksen opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jota kutsutaan opiskelusuunnitelmaksi. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että suunnitelman laadinnan vastuuhenkilö on nimetty. Opiskelusuunnitelma laaditaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja opiskelijan omaa vastuunottoa tuetaan. Yhteistyötä tehdään tarvittaessa myös huoltajan kanssa. Suunnitelma ohjaa kunkin opiskelijan opintojen rakentumista ja etenemistä ja vahvistaa myös opiskelijan omaa suunnitelmallisuutta opiskelussa.

Suunnitteluun paneudutaan heti lisäopetusvuoden alussa. Opiskelusuunnitelman toteutumista seurataan koko lisäopetuksen ajan. Opiskelusuunnitelmaa voidaan muuttaa lukuvuoden aikana, ja se tarkistetaan aina tarvittaessa. Tarkistamisajankohdista voidaan sopia myös ennalta. Tärkeätä on huolehtia, että opiskelun välittömien tavoitteiden rinnalla opiskelusuunnitelman toimivuutta tarkastellaan myös opiskelijan tulevaisuuden suunnitelmien näkökulmasta. Sekä opiskelusuunnitelman laatimisessa että sen toteutumisen seurannassa tehdään tarvittaessa moniammatillista yhteistyötä.

Opiskelusuunnitelman laatimisen lähtökohtina ovat opiskelijan vahvuudet, tarpeet ja tavoitteet sekä osaamisen taso lisäopetuksen alussa. Opiskelijan elämäntilanne sekä aiemmat oppimiskokemukset tulee myös ottaa huomioon. Lähtötilanteen selvittämiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Opiskelusuunnitelman tarkoituksena on ohjata opiskelijan tiedollista ja taidollista sekä elämäntilanteeseen liittyvää kehittymistä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Opiskelusuunnitelmaan kirjataan

- opiskelijan opinto-ohjelma eli ne opinnot, joita opiskelijan on tarkoitus suorittaa lisäopetuksen aikana omassa koulussa, muissa oppilaitoksissa, työelämässä, järjestöissä tai muissa oppimisympäristöissä
- eri oppiaineiden ja muiden opintojen tuntimäärät
- tiedolliset ja taidolliset tavoitteet sekä osaamisen vahvuudet ja kehittämistarpeet
- suunnitelma jatko-opinnoista
- ohjaukselliset tavoitteet
- opiskelijan mahdollisesti tarvitsemat yleisen tuen tukitoimet
- opiskelusuunnitelman laadinnasta, toteutumisesta ja seurannasta ensisijaisesti vastaava opettaja.

Opiskelusuunnitelmaan voidaan sisällyttää myös opiskelutaitojen kehittämiseen sekä tarvittaessa opiskelijan hyvinvointiin ja elämäntilanteeseen liittyviä tavoitteita.

Opiskelusuunnitelman sijaan tehostettua tukea tarvitsevalle opiskelijalle laaditaan oppimissuunnitelma. Jos opiskelijalla on erityisen tuen tarve, hänelle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS.

Oppimistilanteita järjestetään mahdollisimman monipuolisissa oppimisympäristöissä. Tärkeässä roolissa ovat työssäoppimisjaksot oppimistehtävien, lähiretket ja työpaikavierailut. Työssäoppimisjaksoihin sisältyvät oppimistehtävät huomioidaan niihin liittyvien oppiaineiden arvioinnissa.

Lisäksi opiskelija saa työssäoppimistaan arvion myös työnantajalta työtodistuksen muodossa.

Oppilas suunnittelee ja arvioi omaa opiskeluaan myös lyhyellä aikavälillä esimerkiksi omaa tavoitevihkoa käyttäen.

Opettajan rooli täysipäiväisenä tsempparina korostuu.

Opiskeluun suunnitelmassa mietitään heti lisäopetusvuoden alussa opiskelijan urapolkua ja laaditaan sen pohjalta suunnitelma tulevia työssäoppimisjaksoja varten.

4.2. Opiskelijoiden osallisuus

Lisäopetuksessa vahvistetaan opiskelijoiden osallisuutta. Opiskelijoiden on tarpeen saada kokemuksia yhteistyöstä, osallistumisesta, vaikuttamisesta ja demokraattisesta toiminnasta arjen opiskelutilanteissa sekä yhteistä koulutyötä ja työympäristöä suunniteltaessa. Keskeistä on opiskelijoiden aktiivinen ja vastuullinen rooli oman opiskelusuunnitelman laadinnassa ja opiskelussa. Lain mukaan opiskelijoille tulee järjestää mahdollisuus osallistua myös opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssääntöjen valmisteluun.

Lisäopetuksen opiskelijat kuuluvat sen koulun oppilaskuntaan, jossa he opiskelevat. Oppilaskuntatoiminta sekä kunnan ja koulun muut osallistumista tukevat rakenteet ja toimintatavat tarjoavat opiskelijoille tilaisuuksia harjoitella demokratiataitoja käytännössä.

Ks. Rovaniemen perusopetuksen opetussuunnitelma luku 16.1.

Opiskeluun suunnitelman laadinnasta vastaa lisäopetusluokan opettaja yhdessä opiskelijan kanssa. Myös huoltajia kuullaan opintojen suunnittelussa.

4.3. Yhteistyö

Perusopetuslain mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Tätä yhteistyötä tarvitaan myös lisäopetuksessa. Arvosanojen korottaminen, opiskelumotivaation ja -taitojen vahvistaminen sekä opintojen jatkamiseen liittyvien suunnitelmien tekeminen ovat haasteita, joissa opiskelija tarvitsee perheensä tukea. Opiskelun arvostaminen ja tukeminen on tärkeää myös opiskelijan hyvinvoinnin kannalta. Huoltajilta saatu tieto ja tuki auttavat lisäopetuksen opettajia opetuksen suunnittelussa ja kasvatustyössä.

Opiskelijoiden opiskelusuunnitelmien laatiminen ja opetuksen joustava toteuttaminen edellyttävät lisäopetuksessa opettavien keskinäistä yhteistyötä sekä yhteistyötä niiden peruskoulujen kanssa, joista opiskelijat tulevat. Lisäopetuksen opetustarjonta, opintoihin sisältyvät työelämäjaksot, opiskelujaksot muissa oppilaitoksissa sekä erilaiset opintokäynnit ja työpajat edellyttävät hyvää yhteistyötä lukioiden, ammatillisten oppilaitosten ja muiden oppilaitosten sekä työelämän ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Opinto-ohjauksen, oppimisen ja koulunkäynnin tuen sekä opiskeluhuollon edellyttämää yhteistyötä käsitellään luvussa 5.

Ks. Rovaniemen perusopetuksen opetussuunnitelma luku 16.2 ja 16.3.

Syksyisin lisäopetuksen opiskelijoiden huoltajille järjestetään vanhempainvartit. Lisäksi järjestetään vanhempainilta yhteishakuun liittyen. Muutenkin huoltajat pidetään ajan tasalla eri viestintäkanavia käyttäen ja tehdään tarpeen vaatiessa tiivistäkin yhteistyötä. Kuitenkin kymppiluokan hengen mukaisesti kannustetaan opiskelijaa hoitamaan itse asioitaan huoltajien siirtyessä enemmän taustatueksi.

4.4. Kasvatuskeskustelu ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmiä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatuskeskustelua ja erilaisia kurinpidollisia keinoja. Kasvatuskeskustelussa ja kurinpitoasioissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa.

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua opiskelijan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä opiskelijan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla opiskelijaa, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja opiskelijan hyvinvoinnin parantamiseksi. Opetuksen järjestäjä päättää, millaisissa tapauksissa kasvatuskeskustelua käytetään.

Tehdään yhteistyötä ammattioppilaitoksen (LAO) ja Rovaniemen lukioiden kanssa. Kehitetään erityisesti lukioyhteistyötä uudelle tasolle.

Rovaniemen etsivä nuorisotyö on läpi lukuvuoden säännöllisesti mukana lisäopetuksen arjessa. Paikalliset työpaikat ja muut toimijat nähdään suurena voimavarana lisäopetuksen toiminnassa.

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi opiskelijan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän laatimaan ja ohjeistamaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kasvatuskeskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä oppilaiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös koulun järjestyssääntöjen toteutumista.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokaisella sen alaisella koululla on käytössään kasvatustieteellisten ja kurinpidollisten menettelyjen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelma voidaan laatia osana opetussuunnitelmaa tai erillisinä. Se voidaan laatia kokonaisuudessaan koulujen yhteisenä tai siten, että suunnitelman rakenne ja keskeiset toimintatapalinjaukset ovat yhteisiä ja suunnitelma täsmennetään koulukohtaisesti.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää opiskelijoita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

Opetuksen järjestäjä päättää suunnitelman laatimisesta ja valmisteluun osallistuvista tahoista. Opiskelijoille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua suunnitelman valmisteluun. Yhteistyö huoltajien ja muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajien kanssa tukee suunnitelman toteutumista. Henkilöstöä ja oppilaskuntaa tulee kuulla ennen suunnitelman hyväksymistä tai päivittämistä.

Ks. Rovaniemen perusopetuksen opetussuunnitelma luku 17.

5. OPISKELIJAN OPINTOJEN JA HYVINVOINNIN TUKEMINEN

5.1. Opinto-ohjaus

Opiskelijoiden kokonaisvaltainen ohjaus on kaikkien lisäopetuksen opiskelijoiden kanssa työskentelevien yhteinen tehtävä. Lisäopetuksen opinto-ohjaus toteutetaan perusopetuksen oppilaanohjauksen periaatteiden mukaisesti (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 15 Opetus vuosiluokilla 7-9). Lisäopetuksessa opinto-ohjauksen merkitys on erityisen suuri. Tehtävänä on tukea opiskelijoita siten, että he voivat onnistua opinnoissaan, motivoituvat jatkamaan opiskelua ja löytävät paikkansa seuraavan koulutusvaiheen opinnoissa. Keskeiset ohjaukselliset tavoitteet kirjataan jokaiselle opiskelijalle laadittavaan opiskelusuunnitelmaan.

Opinto-ohjauksessa korostuu opiskelijan henkilökohtainen ohjaus. Jokainen opiskelija tarvitsee jatkuvaa myönteistä ja rakentavaa palautetta sekä onnistumisen kokemuksia. Näissä opinto-ohjauksella on keskeinen rooli. Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelussa ja etenkin jatko-opiskelussa tarvittavien taitojen kehittymistä. Myös ammatillisen suuntautumisen vahvistaminen on tärkeää. Opinto-ohjauksella huolehditaan, että opiskelijan työelämäntuntemus lisääntyy ja että

opiskelija pääsee tutustumaan erilaisiin ammatteihin. Työelämäntuntemuksen lisäämisessä apuna voidaan käyttää työelämään tutustumista ja työelämäntuntemuksen lisääntyessä opiskelija voi paremmin pohtia omia henkilökohtaisia opiskelu- ja uravaihtoehtojaan.

Opiskelijan tulevaisuuden suunnittelua tuetaan eri koulutusvaihtoehtojen selvittämisellä. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus tutustua myös käytännössä erilaisiin koulutusvaihtoehtoihin kuten lukio-koulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen sekä näihin valmistaviin koulutuksiin, oppisopimuskoulutukseen ja työpajoihin. Lisäopetuksen aikana on mahdollista toteuttaa opiskelujaksoja muissa oppilaitoksissa. Tarvittaessa opiskelija voidaan ohjata lisäopetusta sopivampaan opiskeluvaihtoehtoon.

Henkilökohtainen ohjaus on erityisen tärkeää jatko-opintoihin liittyvissä kysymyksissä ja jatko-opintoihin hakeuduttaessa. Opinto-ohjauksen avulla opiskelijaa autetaan suunnittelemaan lisäopetuksen jälkeisiä opintoja ja tuetaan käytännön hakumenettelyissä.

Ks. Rovaniemen perusopetuksen opetussuunnitelma luku 7.

Erityistä huomiota kiinnitetään opiskelijan siirtymiin nivelvaiheen opinnoissa. Lisäopetus valmentaa itseohjautuvaan toimintatapaan tulevia toisen asteen opintoja varten.

Lisäopetuksen opinto-ohjauksessa hyödynnetään soveltuvin osin perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen siirtymisen vuosikelloa (ks. Rovaniemen perusopetuksen opetussuunnitelma luku 6, taulukko 6).

5.2. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Lisäopetuksessa oppimisen ja koulunkäynnin tuki toteutetaan perusopetuksen kolmiportaisen tuen periaatteiden mukaisesti (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki). Opiskelijalla on oikeus riittävään tukeen heti tuen tarpeen ilmetessä. Tämä merkitsee oikeutta perusopetuslain mukaisiin tukimuotoihin kuten tukiopeutukseen, osa-aikaiseen erityisopetukseen, tulkitsemis- ja avustajapalveluihin, erityisiin apuvälineisiin sekä erityisopetukseen. Käytettävät tukimuodot määritellään opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Perusopetuksessa annettu tehostettu tuki on päättynyt ja erityisen tuen päätös on rauennut perusopetuksen päättyessä.

Yleinen tuki lisäopetuksessa

Lisäopetus on lähtökohtaisesti yksilöllistä ja joustavaa sekä kunkin opiskelijan omaan opiskelusuunnitelmaan perustuvaa. Lisäopetuksessa opiskelija voi paikata perusopetuksessa osaamiseen mahdollisesti jääneitä aukkoja sekä korottaa perusopetuksesta saatuja arvosanoja. Jokaisen opiskelijan tuen tarve arvioidaan erikseen. Tuen ensimmäinen vaihe on yleinen tuki. Opiskelijan tarvitseman tuen järjestäminen ja tukimuodot kirjataan opiskelijalle laadittavaan opiskelusuunnitelmaan.

Tehostettu tuki lisäopetuksessa

Opiskelijalla on oikeus tehostettuun tukeen sitä tarvitessaan. Tehostettua tukea perusopetuksessa saaneen opiskelijan tarve tuen jatkamiseen lisäopetuksessa arvioidaan lisäopetuksen alkaessa. Myös opiskelija, jolle ei ole annettu tehostettua tukea perusopetuksen aikana, voi saada tehostettua tukea lisäopetuksessa.

Tehostetun tuen tarpeen selvittämiseksi opiskelijan tilanteesta tehdään pedagoginen arvio. Mikäli pedagogisen arvion perusteella todetaan tehostetun tuen tarve, käsitellään tuen aloittaminen ja järjestäminen moniammatillisessa yhteistyössä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa ja opiskelijalle laaditaan oppimissuunnitelma. Tällöin hänelle ei laadita erikseen opiskelusuunnitelmaa, vaan kaikki tarvittavat tiedot kirjataan oppimissuunnitelmaan.

Erityinen tuki lisäopetuksessa

Opiskelijalla on mahdollisuus saada erityistä tukea lisäopetuksessa sitä tarvitessaan. Erityistä tukea perusopetuksessa saaneen opiskelijan tarve tuen jatkamiseen lisäopetuksessa arvioidaan lisäopetuksen alkaessa. Myös opiskelija, jolle ei ole annettu erityistä tukea perusopetuksen aikana, voi saada erityistä tukea lisäopetuksessa.

Erityisen tuen tarpeen selvittämiseksi opiskelijan tilanteesta tehdään pedagoginen selvitys. Mikäli pedagogisen selvityksen perusteella todetaan erityisen tuen tarve, opetuksen järjestäjä tekee kirjallisen päätöksen erityisestä tuesta ja opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS. Tällöin opiskelijalle ei laadita erikseen opiskelusuunnitelmaa, vaan kaikki tarvittavat tiedot kirjataan HOJKSiin.

Opiskelijan tuen tarvetta arvioitaessa ja tukea suunniteltaessa hyödynnetään perusopetuksen aikana laadittuja, opiskelijaa koskevia pedagogisia asiakirjoja. Tiedonsiirtoa koskevat lisäopetuksessa samat säännökset kuin perusopetuksessakin.

Lisäopetuksessa opiskelijalla on mahdollisuus korottaa perusopetuksessa annettuja arvosanoja myös niissä oppiaineissa, joissa hänellä on ollut yksilöllistetty oppimäärä perusopetuksen aikana. Mikäli opiskelijan on tarpeen opiskella myös lisäopetuksessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, erityisen tuen päätöksessä määrätään ne oppiaineet, jotka opiskelija opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaisesti. Lisäopetus voidaan järjestää myös toiminta-alueittain.

ROVANIEMI

Ks. Rovaniemen perusopetuksen opetussuunnitelma luku 21.

5.3. Opiskeluhoolto

Lisäopetuksen opiskeluhoollon järjestämistä ja toteuttamista koskevat samat periaatteet kuin perusopetuksen oppilashuollossa. Myös opiskelijoilla on samat oikeudet kuin perusopetuksessa. Opetuksen järjestäjällä tulee olla oppilas- ja opiskelihuoltolain edellyttämä oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma, jonka laatimisesta on määrätty perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Lisäopetuksen oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma voidaan sisällyttää perusopetusta koskevaan koulukohtaiseen oppilashuoltosuunnitelmaan.

Lisäopetuksessa opiskelijalla on oikeus opetuksen osallistumisen edellyttämään maksuttomaan opiskeluhooltoon. Yhteisön ja yksittäisten opiskelijoiden hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehtiminen ulottuu kaikkeen lisäopetuksen koulutyöhön. Opiskeluhoolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhooltopalveluista vastaavien työntekijöiden yhteinen tehtävä.

Opiskeluhoiltoa toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena. Yhteisöllinen opiskeluhoilto on osa lisäopetuksen toimintakulttuuria ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhoiltoa. Yhteisöllinen opiskeluhoilto on ennaltaehkäisevää ja sen tehtävänä on vahvistaa osallisuuden, turvallisuuden ja huolenpidon ilmapiiriä lisäopetuksessa.

Opiskeluhoiltotyötä ohjaa opiskelijan edun ensisijaisuus. Yksilökohtaista opiskeluhoiltoa toteutetaan opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan suostumuksella. Psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut ovat opiskelijan saatavilla ja ne järjestetään lain edellyttämässä määräajassa. Opiskelijan yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon lisäopetuksen arjessa sekä tarvittavan tuen suunnittelussa ja toteutuksessa. Työssä turvataan opiskelijan ja huoltajan osallisuus, työskentelyn luottamusallisuus sekä kunnioittava vuorovaikutus.

Monialainen yhteistyö on lisäopetuksen opiskeluhoillossa tärkeää. Opiskeluhoilto järjestetään opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä siten, että siitä muodostuu toimiva kokonaisuus. Sitä toteutetaan yhteistyössä opiskelijan, huoltajan ja tarvittaessa muiden yhteistyötoimijoiden kanssa. Opiskeluhoollon yhteistyö lisäopetuksessa on tärkeää erityisesti opiskelijan ohjauksessa, siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen yksilöllisessä suunnittelussa.

ROVANIEMI

Ks. Rovaniemen perusopetuksen opetussuunnitelma luku 22.

5.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Lisäopetuksessa opiskelijoiden kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan huomioon. Taustaltaan saamelaisten, romanien, viittomakielisten, maahanmuuttajien ja muiden monikielisten opiskelijoiden opetuksen järjestämisessä noudatetaan soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden linjauksia (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 9 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä).

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten opiskelijoiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden vaihteleva suomen kielen taito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Suomen kielen taitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Opetustarjonta suunnitellaan ottaen huomioon opiskelijoiden oppimistarpeet sekä kielenoppimisen vaihe. Tavoitteena on vahvistaa osaamisen laajenemista arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Opiskelijoiden tulee saada myös valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä omien ajatusten, tunteiden ja mielipiteiden ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään myös muita opiskelijoiden osaamia kieliä.

Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehitystä tuetaan monipuolisesti. Tavoitteena on tukea monikielisyyttä sekä opettaa opiskelijoita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, kielistä ja kulttuureista hyödynnetään opetuksessa.

Ks. Rovaniemen perusopetuksen opetussuunnitelma luku 23.

6. OPPIMISEN ARVIOINTI JA PALAUTE SEKÄ TODISTUKSET LISÄOPETUKSESSA

6.1. Oppimista tukeva arviointikulttuuri

Lisäopetuksessa vallitsee oppimista tukeva, opiskelijoita eteenpäin kannustava ja vuorovaikutukseen perustuva arviointikulttuuri. Arviointikulttuuri tulee rakentaa osaksi lisäopetuksen toimintakulttuuria ja sen lähtökohtina ovat perusopetuksen arvoperusta ja käsitys oppimisesta.

Oppimista tukevan arviointikulttuurin keskeisiä piirteitä ovat

- rohkaiseva ja yrittämään kannustava ilmapiiri
- opiskelijoiden osallisuutta edistävä, keskusteleva ja vuorovaikutteinen toimintatapa
- opiskelijoiden ohjaaminen ymmärtämään omaa oppimisprosessiaan ja kehittämään itsearviointitaitojaan sekä edistymisen näkyväksi tekeminen koko oppimisprosessin ajan
- arvioinnin oikeudenmukaisuus ja eettisyys
- arvioinnin monipuolisuus
- arvioinnin avulla saadun tiedon hyödyntäminen koulutyön suunnittelussa.

Arvioinnin oikeudenmukaisuus ja eettisyys edellyttävät opiskelijoiden edistymisen ja osaamisen huolellista seuranta ja tarkastelua suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin sekä opiskelijoita kunnioittavaa palautteen antoa. Lisäopetuksessa keskeistä on jokaisen opiskelijan oppimisen ohjaaminen sekä motivointi ja kannustaminen. Opiskelijoiden on tärkeää saada onnistumisen kokemuksia opiskelussaan.

Opettaja nivoo arvioinnin osaksi opetusta ja ohjausta. Opettajan antama palaute on luonteel-

taan laadullista ja kuvailevaa, oppimisen solmu-kohtia analysoivaa ja ratkovaa vuorovaikutusta. Opiskelijoita ohjataan palautteen avulla tiedostamaan ja myös itse ohjaamaan omaa oppimistaan sekä käyttämään onnistumista parantavia oppimisstrategioita. Opettajan tehtävänä on kehittää opiskelijoiden edellytyksiä itsearviointiin ja opettaa itsearviointitaitoja. Opiskelijoiden itsearviointitaitoihin sisältyvät erityisesti heidän valmiutensa asettaa opiskelulle tavoitteita, tarkastella ja ohjata omaa työskentelyään, tunnistaa edistymistään sekä suunnitella tulevaisuuttaan.

Lisäopetuksessa on tärkeää, että opiskelijat voivat osoittaa osaamistaan monipuolisesti heille soveltuvin tavoin. Tämä edellyttää, että opettaja kokoaa tietoa opiskelijoiden edistymisestä oppimisen eri osa-alueilla monenlaisin menetelmin ja erilaisissa oppimistilanteissa. Erilaisissa näyttö- ja koetilanteissa varmistetaan tehtäväksiannon ymmärtäminen, riittävä aika, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisen mahdollisuudet, opiskelijoiden mahdollisesti tarvitsemien apuvälineiden saatavuus sekä tarvittavat avustajapalvelut. Opiskelijan oppimisvaikeudet ja puutteellinen opetuksen hallinta otetaan huomioon näyttö- ja koetilanteita suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Ks. lisäksi Rovaniemen perusopetuksen opetussuunnitelma luku 20.

6.2. Osaamisen ja opintasuoritusten arviointi

Lisäopetuksessa osaamisen ja opintasuoritusten arviointi sekä palautteen antaminen opiskelijoille perustuvat asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijoiden osaamista tai suorituksia ei vertailla keskenään, eikä arviointi kohdistu henkilökohtaisiin ominaisuuksiin tai temperamentiin.

Perusopetuksen oppimäärään kuuluvissa yhteisissä oppiaineissa todistuksin annettavan arvioinnin tulee perustua näiden oppiaineiden oppimäärien valtakunnallisiin tavoitteisiin sekä päätötarvionnin kriteereihin, jotka Opetushallitus on määritellyt perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Yhteisten oppiaineiden arvioinnissa ja todistusmerkinnöissä noudatetaan muutoinkin, mitä asiasta on päätötarviointia koskien päätetty perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Mikäli opiskelijalle on perusopetuksen aikana tehty erityisen tuen päätös, jossa jonkin oppiaineen oppimäärä on yksilöllistetty, ja mikäli yksilöllistämistä on erityisen tuen päätöksessä jatkettu lisäopetuksen alkaessa, arvioidaan opiskelijan osaamista ja suoriutumista tässä oppiaineessa suhteessa HOJKSissa määriteltyihin yksilöllistettyihin tavoitteisiin. Tällöin saatu arvosana tai arvio varustetaan tähdellä (*).

Valinnaisten oppiaineiden arvioinnissa ja todistusmerkinnöissä noudatetaan, mitä näiden aineiden arvioinnista on perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa päätötarviointia koskien päätetty.

Muissa opinnoissa arviointi perustuu paikallisessa lisäopetuksen opetussuunnitelmassa tai opiskelijan opiskelusuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Näissä opinnoissa todistusarviointi voidaan antaa numeroarvosanana tai sanallisena arviona paikallisesti päätettävällä tavalla.

Lisäopetuksen opiskelijan suoriutuminen opinnoistaan on hyväksytty, jos hän saa opiskelemaan perusopetuksen yhteisistä oppiaineista, valinnaisten aineiden opinnoista ja muista opinnoista vähintään todistusarvosanan viisi (5) tai sanallisen arvion ”hyväksytty”.

Mahdollisesti tulossa olevasta hylätystä todistusarvosanasta tai -arvioista tulee kertoa opiskelijalle ja hänen huoltajalleen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Samassa yhteydessä voidaan selvittää tuen tarve ja suunnitella mahdollinen tuki. Opiskelijan opinto-ohjelmaa voidaan tarvittaessa myös tarkistaa ja muuttaa yhteistyössä opiskelijan ja huoltajan kanssa. Opiskelijalle, jonka lukuvuoden suoriutuminen suhteessa tavoitteisiin on josakin oppiaineessa tai muissa vastaavissa opinnoissa hylätty (numeroarvosana neljä tai sanallinen arvio ”hylätty”), tulee varata mahdollisuus erillisessä kokeessa osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot. Jos hylätty suoritus koskee muunlaisia opintoja, esimerkiksi työelämään tutustumista, voidaan erillinen koe toteuttaa myös antamalla opiskelijalle tarkoitukseen soveltuvia tehtäviä, joiden hyväksytty suorittaminen korvaa hylätyt opinnot. Mahdollisuus erilliseen kokeeseen ja korvaaviin tehtäviin voidaan antaa joko lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä.

ROVANIEMI

Ks. lisäksi Rovaniemen perusopetuksen opetussuunnitelma luku 20.

6.3. Lisäopetuksessa käytettävät todistukset

Lisäopetuksessa käytettävät todistukset ovat

- Välitodistus, jonka antamisesta päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa
- Todistus lisäopetuksen suorittamisesta: annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut kaikki opinnot hyväksytysti (vähintään numeroarvosana 5 tai sanallinen arvio ”hyväksytty”)
- Todistus lisäopetuksessa suoritetuista opinnoista: annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut vain osan opinnoista hyväksytysti tai keskeyttänyt opintonsa

Lisäopetuksessa käytettäviin todistuksiin merkitään

- todistuksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- rehtorin allekirjoitus
- lukuvuosi ja todistuksen antamispäivämäärä
- maininta, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Arviota opiskelijan käyttäytymisestä ei merkitä todistuksiin.

Mikäli osa opiskelijan opinnoista on tapahtunut muussa oppilaitoksessa, työpaikalla tai työpaikan rinnastettavassa muussa paikassa, tulee siitä tehdä merkintä todistuksiin.

Uskonnon ja elämäntiedon arvio tai arvosana merkitään lisäopetuksessa käytettäviin todistuksiin muodossa ”uskonto/elämäntiedon tieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä todistuksiin. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio

merkitään todistuksiin, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnon yhdykskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistuksiin.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeluissa oppiaineissa voidaan todistuksissa käyttää numeroarvioinnin sijasta sanallista arviota. Toiminta-alueittain opiskeltaessa käytetään sanallista arviointia. Sanallisesta arviosta on käytävä ilmi, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty. Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana sekä sanallinen arvio tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Opiskelijalle tulee antaa tarvittaessa jatkoopintoihin pyrkimistä varten välitodistus.

Opiskelija saa pyynnöstä todistuksen liitteen, jossa arvioidaan hänen työskentelyään ja käyttäytymistään lisäopetuksessa. Todistuksen liitteenä voi olla myös:

- tarkempia tietoja oppilaan opinto-ohjelmasta ja opinnoissa menestymisestä
- seloste muissa oppilaitoksissa suoritetuista opinnoista
- arvio työpaikalla tapahtuneesta oppimisesta sekä kuvaus opiskelijan työtehtävistä
- seloste opiskelijan harrastuksista.

Liitteestä ei tule merkitä todistukseen.

Todistus koko lisäopetuksen suorittamisesta

Mikäli opiskelija suorittaa hyväksytysti kaikki opinto-ohjelmaansa kuuluvat opinnot, annetaan hänelle Todistus lisäopetuksen suorittamisesta.

Todistukseen sisällytetään kohta Lisäopetuksen aikana suoritettavat opinnot. Tähän merkitään opiskelijan opinto-ohjelma ja oppiaineittain tai aineryhmittäin arvio kaikista lisäopetuksessa suoritetuista opinnoista. Tähän merkitään myös ne perusopetuksen yhteiset ja valinnaiset oppiaineet, jotka opiskelija on suorittanut hyväksytysti lisäopetuksen aikana, mutta joissa hän ei ole korottanut perusopetuksen päättötodistuksessa saamaansa arvosanaa.

Todistukseen sisällytetään tarvittaessa erikseen kohta Perusopetuksen päättöarvosanojen korottaminen. Jos opiskelijan lisäopetuksessa saama uusi arvosana perusopetuksen yhteisissä tai valinnaisissa oppiaineissa on korkeampi kuin perusopetuksen päättöarvosana, se merkitään tähän.

Todistus lisäopetuksessa suoritetuista opinnoista

Mikäli opiskelija suorittaa vain osan opinto-ohjelmaansa kuuluneista opinnoista hyväksytysti tai keskeyttää opintonsa, annetaan hänelle Todistus lisäopetuksessa suoritetuista opinnoista.

Opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot merkitään kohtaan Lisäopetuksen aikana suoritettavat opinnot. Tähän merkitään myös ne perusopetuksen yhteiset ja valinnaiset oppiaineet, jotka opiskelija on suorittanut hyväksytysti lisäopetuksen aikana, mutta joissa hän ei ole korottanut perusopetuksen päättötodistuksessa saamaansa arvosanaa.

Jos opiskelija on korottanut jonkin perusopetuksen yhteisen tai valinnaisen oppiaineen arvosanaa, se merkitään todistuksessa kohtaan Perusopetuksen päättöarvosanojen korottaminen.

7. PAIKALLINEN OPETUSSUUNNITELMA

7.1. Opetussuunnitelman merkitys

Lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteet ovat Opetushallituksen antama määräys, jonka mukaisesti paikallinen opetussuunnitelma laaditaan. Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta.

Paikallinen opetussuunnitelma on tärkeä osa opetuksen ohjausjärjestelmää. Se on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka linjaa opetuksen järjestäjän toimintaa sekä koulujen työtä. Se liittyy koulujen toiminnan kunnan muuhun toimintaan nuorten hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi. Opetussuunnitelma luo yhteisen perustan ja suunnan päivittäiselle koulutyölle. Paikallisen opetussuunnitelman tehtävänä on edistää opetuksen laatua, vahvistaa koulutuksellista jatkumoa ja luoda hyvä perusta seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtymiselle.

Opiskelijoiden opiskelusuunnitelmat ja muut yksilölliset suunnitelmat rakennetaan yhteisen opetussuunnitelman varaan. Opetuksen järjestäjä huolehtii myös opetussuunnitelmaan perustuvan lukuvuosisuunnitelman laadinnasta. Perusopetusasetus velvoittaa tiedottamaan opiskelijoille ja näiden huoltajille keskeisistä lukuvuosisuunnitelmassa päätetyistä asioista.

7.2. Opetussuunnitelman laatiminen

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään lisäopetuksen järjestämistavasta ja toteuttamisesta. Siinä täydennetään ja painotetaan opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä tavoitteita, toimintaa ohjaavia linjauksia, opetuksen ja opiskeluolosuhteiden keskeisiä sisältöjä sekä muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja paikallisesta näkökulmasta. Opetuksen järjestäjä ottaa opetussuunnitelmaa laatiessaan huomioon opiskelijoiden tarpeet, paikalliset erityispiirteet sekä itsearviointin ja kehittämisen tulokset. Koulukohtaisissa lukuvuosisuunnitelmissa täsmennetään, miten opetussuunnitelmaa kyseisen lukuvuoden aikana toteutetaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon muut paikalliset suunnitelmat kuten

- perusopetuksen opetussuunnitelma
- lukion opetussuunnitelma ja ammatillisen koulutuksen suunnitelmat
- mahdollinen lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opetussuunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma,
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma,
- mahdollinen kestävä kehityksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät, erityisesti koulutusta, lapsia, nuoria ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten. Opetuksen järjestäjät voivat sopia järjestäjärajat ylittävistä yhteistyöstä ja yhteisistä alueellisista opetussuunnitelma-linjoista.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on seurata ja arvioida opetussuunnitelman toteutumista ja kehittää opetussuunnitelmaa.

Yhteistyö opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman laadinnassa lisää osapuolten tietoa koulutyöstä ja edistää sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin. Opetuksen järjestäjän tehtävänä on huolehtia opetustoimen henkilöstön, opiskelijoiden ja huoltajien mahdollisuuksista osallistua yhteistyöhön sekä eri ryhmien välisestä monialaisesta yhteistyöstä opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman laadinnassa ja toimeenpanossa.

Yhteistyö myös koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa koulutyötä ja liittyy sen ympäröivän yhteisön elämään. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan opetussuunnitelman opiskeluhoitoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevilta osin yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä tarvitaan myös muiden hallintokuntien ja organisaatioiden kanssa, jotta kaikkien opiskelijoiden opiskelua ja hyvinvointia voidaan tukea parhaalla mahdollisella tavalla.

7.3. Opetussuunnitelman valmistelu ja sisältö

Paikallinen lisäopetuksen opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja kuvaa sekä opetuksen järjestämistä että koulutyötä. Opetuksen järjestäjä voi myös päättää, että osa tässä luvussa määrätystä asioista kuvataan koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa tai opetussuunnitelmaan perustuvassa lukuvuosisuunnitelmassa.

Opetuksen järjestäjä tekee opetussuunnitelman rakenteeseen, kieleen, muotoon ja laatimistapaan liittyvät ratkaisut ja päättää, miten valmistelutyö toteutetaan. Päätettäviä asioita ovat

- laaditaanko opetussuunnitelma koulujen yhteisenä, kokonaan tai osin koulukohtaisena, seudullisena vai käytetäänkö muuta ratkaisua
- millä kielillä annettavaa opetusta varten opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään (suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten)
- mikä on opetussuunnitelman rakenne ja asioiden käsittelyjärjestys ja missä muodossa opetussuunnitelma julkaistaan
- miten henkilöstö ja opiskelijat sekä huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen
- miten opetussuunnitelman laatimiseen liittyvä yhteistyö perusopetuksen sekä muiden, opetuksen järjestämisen kannalta keskeisten yhteistyökumppaneiden kanssa järjestetään
- mitkä muut tahot ovat mukana opetussuunnitelman laadinnassa ja toteutuksessa ja miten yhteistyö järjestetään
- miten paikalliset erityispiirteet ja -tarpeet, arviointien ja kehittämistyön tuottama tieto ja kehittämisen tavoitteet sekä muut paikalliset suunnitelmat otetaan valmistelussa huomioon.

- Seuraavat opetussuunnitelmaan liittyvät asiat päätetään paikallisesti ja kirjataan opetussuunnitelmaan:
- miten huolehditaan opiskeluhoitoa ja kodin ja koulun yhteistyötä käsittelevien osuuksien laatimisesta yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa
- miten opetussuunnitelman toteutumista seurataan, miten lisäopetusta ja sen opetussuunnitelmaa arvioidaan ja kehitetään
- mitkä ovat ne paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat, jotka täydentävät ja toteuttavat opetussuunnitelmaa (esimerkiksi kestävän kehityksen ohjelma, kulttuurikasvatusohjelma, tietostrategia).
- Opetuksen järjestämiseen liittyvät ratkaisut päätetään paikallisesti ja kuvataan opetussuunnitelmassa
- miten lisäopetus järjestetään
- mitkä ovat opiskelijaksi ottamisen perusteet ja käytännöt
- mitkä ovat mahdolliset paikalliset painotukset lisäopetuksen tehtävään
- mitkä ovat lisäopetuksen valtakunnallisia tavoitteita mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat ja miten tavoitteet ilmevät opetuksen järjestämisessä ja koulutyössä
- mitkä ovat lisäopetuksen arvoperustaa ja oppimiskäsitystä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat ja miten arvope- rusta ja oppimiskäsitys ilmenevät opetuksen järjestämisessä ja koulutyössä
- mitkä ovat lisäopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen painopisteet sekä toimenpiteet ja yhteistyö toimintakulttuurin kehittämiseksi
- mitkä ovat kodin ja koulun yhteistyön tavoitteet ja miten yhteistyö järjestetään
- mitkä ovat opiskelijoiden osallisuuteen liittyvät tavoitteet ja miten osallisuus toteutetaan käytännössä

- mitkä ovat opetussuunnitelman perusteissa määritellyn laaja-alaisen osaamisen mahdolliset paikalliset painotukset sekä toimenpiteet, joiden avulla laaja-alaisen osaamisen kehittämistä seurataan ja tuetaan.
- mitkä ovat tarjottavien opintojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt
- mitkä ovat oppimisympäristön ja työtapojen valintaa ja kehittämistä ohjaavat tavoitteet ja toimintatavat tavoitteiden toteuttamiseksi
- mitkä ovat opiskelijan opiskelusuunnitelman laadintakäytänteet sekä rakenne ja suunnitelmaan sisällytettävät asiat
- mitkä ovat menettelytavat opiskelijan lähtötilanteen selvittämiseksi ja tämän tiedon dokumentoimiseksi sekä opiskelijan opintojen ja edistymisen seuraamiseksi
- mitkä ovat muiden opintojen suorittamismahdollisuudet ja suorittamistavat (lukio-opinnot, ammatilliset opinnot, muissa oppilaitoksissa, työelämässä, järjestöissä ja yhteisöissä tapahtuva ohjattu opiskelu)
- miten toteutetaan opetukseen liittyvä yhteistyö muiden oppilaitosten, eri hallintonalojen ja työelämän edustajien sekä mahdollisten muiden yhteistyökumppaneiden kanssa
- mitkä ovat opinto-ohjauksen tavoitteet ja miten opinto-ohjaus järjestetään
- miten kieleen ja kulttuuriin liittyvät erityiskysymykset otetaan opetuksessa huomioon
- mitkä ovat arvioinnin ja palautteen antamisen menetelmät ja käytänteet sekä todistukset ja niihin merkittävät tiedot; miten arvioinnista tiedotetaan opiskelijoille ja huoltajille
- käytetäänkö muissa kuin kaikille yhteisissä tai valinnaisissa opinnoissa sanallista vai numeroarviointia.

Kasvatuskeskustelu ja kurinpidolliset keinot paikallisessa opetussuunnitelmassa

Opetuksen järjestäjä vastaa kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja koskevan suunnitelman laatimisesta. Suunnitelma voi olla osa paikallista opetussuunnitelmaa tai erillinen suunnitelma, jolloin siitä tulee mainita opetussuunnitelmassa.

Suunnitelmassa päätetään ja kuvataan

- mitkä ovat lainsäädäntöä tarkentavat ja täydentävät menettelytavat rike-, vilppi- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämisvastuut, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt
- minkälaisissa tilanteissa kasvatuskeskustelua käytetään ja mitkä ovat keskustelujen toteuttamista ohjaavat periaatteet
- miten hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattaminen varmistetaan kurinpitokeinoja käytettäessä
- miten huolehditaan henkilökunnan perehdyttämisestä ja osaamisen varmistamisesta kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
- miten suunnitelmasta tiedotetaan eri tahoille
- mitkä ovat menettelytavat suunnitelman seuraamista sekä toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki paikallisessa opetussuunnitelmassa

Jos lisäopetuksen järjestäjä järjestää myös perusopetusta, oppimisen ja koulunkäynnin tuen käytännön järjestämiseen liittyvissä keskeisissä paikallisissa linjauksissa ja muissa paikallisesti päätettävissä asioissa noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelmaa.

Mikäli lisäopetuksen järjestäjällä ei ole perusopetuksen järjestämislupaa, tulee perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvussa 7

määrätyt keskeiset paikalliset linjaukset päättää ja kuvata lisäopetuksen opetussuunnitelmassa. Sen lisäksi paikallisesti päätetään ja opetussuunnitelmassa kuvataan

- miten oppimisen ja koulunkäynnin tuki järjestetään käytännössä
- yhteistyö, vastuut ja työnjako yleisen, tehostetun ja erityisen tuen järjestämisessä sekä pedagogisten asiakirjojen laadinnassa
- tehostetun tuen aloittamiseen ja erityiseen tuen päätökseen liittyvät menettelytavat ja toimivaltuudet
- miten perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot järjestetään käytännössä.

Opiskeluhoolto paikallisessa opetussuunnitelmassa

Opetussuunnitelmaan liitetään Opetushallituksen määräyksen 17/011/2014 perusteella tehty paikallinen suunnitelma opiskeluhoollon järjestämisestä. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämä oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma. Suunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuoren hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu.

Jos lisäopetuksen järjestäjä järjestää myös perusopetusta, opiskeluhoollon paikallisissa linjauksissa noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelmaa. Tällöin myös oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma voidaan laatia yhteisenä perusopetukselle ja lisäopetukselle.

Mikäli lisäopetuksen järjestäjällä ei ole perusopetuksen järjestämislupaa, tulee perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvussa 8 määrätyt keskeiset paikalliset linjaukset (ml. oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma) kuvata lisäopetuksen opetussuunnitelmassa.